

M U Z E U L B A N A T U L U I T I M I Ş O A R A

ANALELE BANATULUI

Serie nouă

ARHEOLOGIE
ISTORIE

XVIII
2010

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca, 2010

Colegiul de redacție:

Dan Leopold CIOBOTARU, *director al Muzeului Banatului*

Prof. dr. Florin DRAȘOVEAN, *redactor șef*

Zsuzsanna KOPECZNY, *secretar de redacție*

Lector dr. Ligia BOLDEA, Nicoleta DEMIAN-TOMA, Prof. dr. Vasile DUDAȘ, Conf. dr. Vasile RĂMNEANȚU, Prof. dr. John Michael O'SHEA (Michigan University, SUA), Prof. dr. Wolfram SCHIER (Freie Universität Berlin, Germania), Lector dr. Călin TIMOC, *membri*

Vigneta copertei: Wiliam Vastag

Analele Banatului, serie nouă, continuă publicațiile anterioare ale Muzeului Banatului din Timișoara:

Történelmi és Régészeti Értesítő, 1872–1918

Gemina, 1923

Analele Banatului, 1928–1931

Tibiscus, 1971–1979

Orice corespondență se va adresa
Muzeului Banatului, Piața Huniade nr. 1, RO-300002 Timișoara,
e-mail: analelebanatului@yahoo.com

Please send any mail to
Muzeul Banatului, Piața Huniade nr. 1, RO-300002 Timișoara,
e-mail: analelebanatului@yahoo.com

Tout correspondance sera envoyée à l'adresse:
Muzeul Banatului, Piața Huniade nr. 1, RO-300002 Timișoara,
e-mail: analelebanatului@yahoo.com

Richten Sie bitte jedwelche Korrepondenz an die Adresse:
Muzeul Banatului, Piața Huniade nr. 1, RO-300002 Timișoara,
e-mail: analelebanatului@yahoo.com

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine în exclusivitate autorilor.

ISSN 1221-678X

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca
e-mail: mega@edituramega.ro
www.edituramega.ro

CUPRINS ▪ SOMMAIRE ▪ INHALT ▪ CONTENTS

ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE VECHĂ

ALEXANDRU SZENTMIKLOSI, SORIN TINCU	
Verbioara Discoveries in Hunedoara	11
VICTOR SAVA, MARIUS ARDELEANU	
Observații asupra unei achiziții a Complexului Muzeal Arad.....	23
<i>Observations Concerning an Acquisition of the Arad Museum</i>	28
DUMITRU PROTASE	
Castrul legiunii III Flavia de la Berzovia. Săpăturile arheologice din anii 1965–1968	33
<i>Das Lager der Legion IV Flavia von Berzovia. Die Ausgrabungen der Jahre 1965–1968</i>	43
ALEXANDRU FLUTUR	
Cărămizile ștampilate ale legiunii XIII Gemina de la Cenad și Sânnicolau Mare	63
<i>Stamped Bricks of Legio XIII Gemina at Cenad and Sânnicolau Mare</i>	66
RAOUL ȘEPTILICI	
Monete barbarizate de secolul al IV-lea din bronz din Banat în descoperiri izolate.....	69
<i>Fourth Century Bronze Barbarous coins from Banat (Isolated Finds)</i>	73
VASILE-BOGDAN DOMOCOȘ	
Bijuterii monetare la barbarii dintre Dacia și Pannonia.....	77
<i>Coin Jewelry at the Barbarians Between Dacia and Pannonia</i>	80
CORIOLAN HORAȚIU OPREANU	
Medalionul cu măști din tezaurul de la Șimleul Silvaniei (Szilágysomlyó).	
Precizări iconografice și influențe culturale.....	81
<i>The „Masks” Medallion from the Hoard at Șimleul Silvaniei (Szilágysomlyó).</i>	
<i>Iconography and Cultural Influences</i>	91

ISTORIE MEDIE

DANIELA TĂNASE	
Despre artizanii metalelor în izvoare scrise din zorii Evului Mediu	115
<i>On the Metal Craftsmen According to Early Middle Age Written Sources</i>	121
LIGIA BOLDEA	
Un secol din evoluția unui domeniu feudal al Banatului de Câmpie: domeniul familiei nobile	
Danciu de Macedonia	123
<i>Un siècle de l'évolution d'un domaine féodal du Banat champêtre: les domaines de la famille noble</i>	
<i>Danciu de Macédonie</i>	134
ADRIAN MAGINA	
Un nobil sârb în Banatul secolului al XV-lea: Miloš Belmužević	135
<i>A Serbian Nobleman From XVth Century Banat: Miloš Belmužević</i>	142

LIVIA MAGINA	
Dreptul de târg și procesul de urbanizare. Cazul Felnac.....	143
<i>Market Right and Urbanization Process. Felnac Case</i>	148

ISTORIE MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

DRAGOȘ-LUCIAN ȚIGĂU	
Studenti din Timișoara la școli și universități europene (1730–1850)	151
<i>Studenten aus Temeswar an europäischen Schulen und Universitäten (1730–1850)</i>	170
ZORAN MARCOV, CIPRIAN GLĂVAN	
Istoria familiei Nikolics redată într-un document din colecția Muzeului Banatului.....	173
<i>Die Geschichte Der Familie Nikolics In Einer Urkunde Aus Der Sammlung Des Banater Museums</i>	177
VASILE DUDAȘ	
O personalitate marcantă a Banatului. Lucian Georgevici (1875–1940)	185
<i>Une personnalité marquant du Banat. Lucian Georgevici (1875–1940)</i>	192
FELICIA ANETA OARCEA	
Dinamica știutorilor de carte în comitatul Arad la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.....	193
<i>La dynamique des gens lettrés dans le comté d'Arad à la fin de XIXème siècle et au début du XXème</i>	204
RADU ARDELEAN	
Viziunea lui Atanasie Marian Marienescu asupra istoriei vechi a românilor	205
<i>The Visions of Atanasie Marian Marienescu Upon the Old History of the Romanian People</i>	226
NICOLETA TOMA-DEMIAN	
Augustin Weber (1833–1909)	227
<i>Augustin Weber (1833–1909)</i>	235
IONELA MOSCOVICI	
Banatul în așteptarea păcii. Premisele unei misiuni franceze	241
<i>Le Banat en attendant la paix, le prémices d'une mission française</i>	250
ADRIAN DEHELEANU	
Dotarea aeronauticii române în perioada interbelică.....	251
<i>Die Ausstattung der rumänischen Aeronautik während der Zwischenkriegszeit</i>	257
VASILE RĂMNEANȚU	
Activitatea Primăriei Timișoara în anul 1933.....	259
<i>The Main Activities Developed by the Townhall of the Municipality of Timișoara in 1933</i>	273
DUMITRU TOMONI	
Adunările generale ale regionalei „Astra Bănățeană” (1937–1948)	275
<i>Les réunions générales de la régionale « Astra Bănățeană » (1937–1948)</i>	283
SÎNZIANA PREDĂ	
A doua conflagrație mondială, între document scris și memorial	285
<i>The Second World War Between Written and Memorial Document</i>	289
RADU PĂIUȘAN	
Activitatea Uniunii Patrioților în Banat în anul 1944	291
<i>Die Tätigkeit des Patriotenverbands in Banat im Jahre 1944</i>	301

ANTONIO FAUR	
Organizațiile Partidului Național Țărănesc-Maniu din Bihor (1944–1946)	303
<i>The Organizations of Maniu's National Peasants' Party in Bihor (1944–1946)</i>	325
EUSEBIU NARAI	
Situația financiar-bancară în județul Severin (1944–1948)	327
<i>La situation financière-bancaire dans le département de Severin (1944–1948)</i>	344
CEZAR STANCIU	
Jivkov și Dej între prietenie și interese. Relațiile româno-bulgare după al doilea război mondial (1948–1964)	345
<i>Jivkov and Dej Between Friendship and Interest. The Romanian-Bulgarian Relations in the Aftermath of World War II (1948–1964)</i>	352
MIODRAG MILIN	
Sârbii din România sub imperiul „limbii de lemn” de la „Iuda” Tito și „Genialul” Stalin spre jaloanele comunismului autohton	355
<i>The Serbs in Romania Under the Rule of “Wooden Language” from “Yuda” Tito and Stalin “The Genius” to the Regulations of Domestic Communism</i>	360

ISTORIA CULTURII, MUZEOLOGIE, ISTORIOGRAFIE CATALOAGE, VARIA

HEDY M-KISS	
Antimise – analiză iconografică	367
<i>Antimensia – Iconographic Analyses</i>	371

RECENZII

CĂLIN TIMOC, Dorel Bondoc, Cioroiul Nou, Craiova, 2010, 199 p.	381
LAJOS KAKUCS, Hedy M-Kiss, Textile istorice din colecția Muzeului Banatului Timișoara, secolele XVIII–XIX, Timișoara, 2009	382
ABREVIERI BIBLIOGRAFICE.....	387

ACTIVITATEA PRIMĂRIEI TIMIȘOARA ÎN ANUL 1933

Vasile Rămneanțu*

Cuvinte cheie: *activitatea Primăriei, Timișoara, 1933*
Keywords: *activity hall, Timișoara, 1933*

Orașul Timișoara a cunoscut o perioadă „de înflorire... pe toate terenurile” între anii 1920–1940¹. În studiul de față ne propunem să analizăm principalele preocupări ale conducerii Primăriei municipiului de pe Bega în anul 1933, rezultate din ședințele și deciziile pe care le-au luat Delegația Consiliului Municipal și respectiv Consiliul Municipal.

În anul 1933 proiectul de buget întocmit de către Primăria Timișoarei se prezenta astfel: încasări ordinare: 90.489.734 lei, încasări extraordinare: 1.004.000 lei, încasări speciale: 14.655.540 lei, alte încasări: 11.369.918 lei, întreprinderi: 205.965.684 lei, total lei: 323.484.840 lei. La capitolul cheltuieli erau prevăzute: cheltuieli ordinare: 88.256.492 lei, cheltuieli extraordinare: 1.044.000 lei; cheltuieli speciale: 16.369.819 lei, întreprinderi comunale: 205.965.489 lei, total general: 323.484.840 lei². La sfârșitul lunii aprilie, guvernul a aprobat, cu mici modificări, bugetul municipiului Timișoara³.

În cadrul ședinței din 14 februarie 1933 a Consiliului Municipal a fost ales, prin vot secret primarul municipiului. 44 dintre votanți s-au

pronunțat pentru doctorul Liviu Gabor (doar un vot fiind împotriva), iar în funcțiile de ajutor de primar au fost aleși Pavel Nicolaevici, Francisc Schmitz și Adolf Ungar⁴.

La 2 martie 1933 a fost primită confirmarea, din partea Ministerului de Interne, Direcția Administrației Locale, numirii lui Liviu Gabor ca primar și a ajutorilor de primari, hotărându-se ca Delegația Consiliului Municipal să își desfășoare ședințele de trei ori pe săptămână, în zilele de luni, miercuri și vineri⁵.

Una dintre problemele complexe pe care conducerea Primăriei trebuia să o rezolve în cursul anului 1933 a constituit-o preluarea în administrație a unor spitale din oraș. Astfel în ședința din 3 aprilie 1933 a Delegației Consiliului Municipal s-a decis punerea în funcțiune a Spitalului de izolare „Regele Ferdinand”, care intra în proprietatea Primăriei, care mai prelua în administrație și Spitalul de copii „Principele Mircea”, precum și cel obstetric. Primăria urma să aibă dreptul de a numi, concedia și a se îngriji de disciplina întregului personal al acestor spitale, cu excepția celui medical.

Se solicita ca pentru susținerea acestor spitale statul să contribuie cu o subvenție mai mare din veniturile speciale ale Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale. Avera mobilă din administrația spitalelor urma să treacă în patrimoniul Primăriei, iar veniturile acestor instituții să fie încasate în favoarea municipiului. Delegația Consiliului

* Universitatea de Vest Timișoara, Facultatea de Litere, Teologie și Istorie, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: vasileramneantu@yahoo.com.

¹ Nicolae Ilieșiu, *Timișoara. Monografie istorică*, vol. I, Timișoara, 1943, 128, Ioan Munteanu, Rodica Munteanu, *Timișoara. Monografie*, Timișoara (2002), 98–113.

² *Vestul*, 4 aprilie 1933, 4. Vezi și dosarul 12/1933 din fondul Primăriei municipiului Timișoara, p. 127, unde primarul Liviu Gabor atrăgea atenția asupra necesității comprimării bugetului în conformitate cu ordinea Ministerului de Interne. Acesta sublinia faptul că a fost realizată o considerabilă reducere a cheltuielilor, reușindu-se punerea în concordanță a cheltuielilor strict necesare cu veniturile reduse care urmau să se realizeze.

³ *Ibidem*, 29 aprilie 1933, 4.

⁴ Serviciul județean Timiș al Arhivelor Naționale, *fond Primăria municipiului Timișoara*, d. 13/1933, p. 1, 4. Doctorul Liviu Gabor a fost un reprezentant de frunte al organizației județene Timiș-Torontal a Partidului Național Țărănesc. A deținut funcția de primar al orașului Timișoara în perioada 17 decembrie 1932 – 26 noiembrie 1933.

⁵ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 50, 52.

Municipal refuza să ia în administrație Laboratorul de Igienă, să retribue personalul sanitar auxiliar administrativ și de serviciu al Centrului pentru ocrotirea copiilor din Timișoara, precum și să suporte cheltuielile pentru încălzitul, iluminatul, de apă, canal, gaz și hornărit ale Institutului orbilor și surdo-mușilor din oraș, deoarece pentru toate aceste cheltuieli nu exista nici o acoperire în bugetul pe 1933–1934.

A fost aprobată ordonanțarea cheltuielilor indispensabile pentru susținerea Spitalului epidemic și a Spitalului de copii deoarece cu data de 1 aprilie 1933 statul a sistat îngrijirea acestor instituții medicale cu orice fel de material⁶.

În privința trecutului acestor spitale, Spitalul de copii „Principele Mihai” aflat în Cetate numărul 245, a fost zidit în anul 1904, de către „Societatea pentru protecția copiilor”, din donația Anton Sailer. Din anul 1921 a trecut în administrația statului român, iar din 1 ianuarie 1930 în administrația și la bugetul Primăriei Timișoara. Cu 1 aprilie 1933 a trecut în patrimoniul aceleiași Primării. Institutul obstetric a fost instalat și susținut de către Societatea „Crucea Albă” pentru protecția mamelor, asociație subvenționată și patronată de către Primăria Timișoarei, fiind plasat într-o casă particulară. În anul 1921 a trecut în administrația statului român, iar cu data de 1 aprilie 1933 în administrația și patrimoniul Primăriei municipiului Timișoara.

Ambulatoriul Policlinic și cel dentistic înființate de stat în 1921 a fost susținut de acesta până în 1927, când susținerea și administrarea ambulatoriilor au revenit în sarcina municipiului, iar de la 1 aprilie 1933 au trecut în patrimoniul Primăriei.

Laboratorul de Igienă înființat de către stat, a fost adăpostit într-un edificiu al Primăriei, în cartierul Elisabetin. Până la 1 aprilie 1933 Laboratorul a fost susținut de către Ministerul Sănătății (care plătea chiria aferentă pentru clădire), iar din data respectivă a fost administrat de către Primărie.

Toate aceste instituții medicale prin trecerea lor în administrația municipală deveneau instituții comunale, de la 1 aprilie 1933 schimbându-se și denumirea lor⁷.

⁶ *Ibidem*, p. 137–138. Referindu-se la acest subiect ziarul *Vestul* din 6 aprilie 1933, la pagina 4, sublinia că pentru cele trei spitale sarcina bugetară a Primăriei urca până la suma de 8 milioane de lei. Totodată Municipiul se obliga, ca și în trecut, să „providă” cu apă, lumină, combustibil și scutire de toate speșele comunale toate instituțiile sanitare locale, iar Spitalul Central din cartierul Cetate și Spitalul Bega primeau din partea Primăriei orașului suma de 1.800.000 de lei.

⁷ *Ibidem*, p. 231–233. În lucrarea lui Ioan Munteanu, Rodica Munteanu, *Timișoara. Monografie*, Ambulatoriul Policlinic este datat că a luat ființă în 1919, iar Laboratorul de Igienă în 1920, 351.

În ședința din 17 noiembrie 1933 Delegația Consiliului Municipal a luat în discuție o altă chestiune importantă cu care se confrunța de mulți ani Primăria Timișoarei: construirea unui Palat de Justiție. Participând la ședință, Alexandru Marta, prim președinte al Curții de Apel a arătat că Primăria și-a luat obligația cu 30 de ani în urmă să construiască edificiul respectiv. În baza legii privind organizarea corpului judecătoresc, sublinia în continuare cunoscuta personalitate bănățeană, Primăria era obligată să întrețină judecătoriile urbane, deci în condițiile construirii unui palat pentru nevoile Curții și ale judecătoriilor ar fi echitabil ca în clădirea respectivă să fie plasat și Tribunalul local, aceasta cu atât mai mult cu cât majoritatea proceselor interesau locuitorii orașului.

Prim președintele Tribunalului Timiș-Torontal a prezentat un memoriu în care solicita acordarea unui teren pe care urma să se construiască Palatul Justiției. Delegația Consiliului era chemată să avizeze favorabil proiectul de lege întocmit de către Eforia instanțelor judecătorești din Timișoara cu privire la stabilirea cotei adiționale în scopul acoperirii cheltuielilor necesare construirii Palatului. Se solicita ca Primăria să se constituie organ central de construcție în vederea realizării edificiului.

În expunerea sa, primarul municipiului a arătat că edilii orașului erau pătrunși de cele mai bune intenții în vederea construirii palatului, dar nu puteau să-și asume obligații decât în limita posibilităților. Liviu Gabor credea că era necesar ca și județul Timiș-Torontal să contribuie în mod egal cu Primăria Timișoarei pentru construirea clădirii. În același timp el a propus ca Primăria să-și asume sarcina de organ central de construcție numai cu condiția de a i se asigura prin lege fondurile necesare construcției, prin contribuția contribuabililor din oraș și din județ.

S-a hotărât a se propune Consiliului Municipal pentru construcția Palatului de Justiție, porțiunea înscrisă în cartea funciară Timișoara – Cetate, în întindere de 3 jugăre, 811 stj. pătr. situată între Bulevardul Loga-Cinematograf-Autoclubul R.R., iar Consiliul Municipal să avizeze favorabil proiectul de lege privind înființarea unor cote adiționale asupra veniturilor agricole, clădiri, comerciale, industriale și profesionale, incasabile timp de mai mulți ani de la contribuabilii din municipiu și județul Timiș-Torontal până la concurența sumei cu care se va acoperi toate cheltuielile necesare construirii palatului, dar în așa fel ca această cotă adițională să nu poată fi mai mare de 0,25%. Delegația a acceptat a se constitui ca autoritate centrală de construcție numai în cazul în care și județul

Timiș-Torontal va contribui în măsură egală la sarcini. Se solicita a se interveni la Ministerul de Justiție ca în schimbul contribuției Municipiului la construirea Palatului de Justiție, acesta să cedeze gratuit Primăriei edificiul în care se găseau în acel moment Ministerul Public precum și penitenciarul județului, din Piața Balaș⁸.

Problema în cauză a fost analizată și în cadrul Consiliului Municipal din Timișoara. Liviu Gabor reamintea și în acest for că de mai bine de 33 de ani Primăria și-a luat angajamentul scris de a construi un Palat de Justiție pentru ca reședința Curții de Apel să fie stabilită la Timișoara și nu la Arad. Din această cauză celorlalte județe și municipii din cadrul circumscripției Curții de Apel nu li se puteau impune sarcini egale cu contribuabilii timișoreni în vederea realizării proiectului în cauză.

Cea mai recentă legislație a muncii a impus Municipiului obligația de a se îngriji și de instanțele jurisdicționale ale muncii. Primarul a avut întrevederi și cu reprezentanții celorlalte județe care au arătat că nu aveau nici o obligație legală pentru a contribui la construcția edificiului, înțelegând să participe la realizarea acestuia cu subvenții mici și în măsura posibilităților.

S-a adoptat cota de maxim 0,25% drept cotizațiuni adiționale obligatorii asupra veniturilor agricole, clădiri, comerciale, industriale și profesionale, încasabile timp de mai mulți ani de la locuitorii municipiului, dar doar cu condiția dacă în aceeași măsură vor contribui și contribuabilii județului Timiș-Torontal, până la acoperirea tuturor cheltuielilor legate de construcție. S-a decis să nu se aloce nici un ban din bugetul comunei direct ca subvenție.

Consiliul municipal a aprobat celelalte propuneri ale Delegației Consiliului Municipal privitoare la construirea palatului de justiție⁹.

În primăvara anului 1933 au apărut probleme datorate căderilor de tencuială de pe edificiul Teatrului comunal. Delegația Consiliului Municipal l-a invitat pe arhitectul Duiliu Marcu să pună la dispoziția municipiului planurile pentru refacerea fațadei Teatrului¹⁰. În același timp s-a aprobat referatul Serviciului Tehnic comunal pentru închiderea Teatrului comunal pe perioada 5 iulie–5 septembrie 1933 în vederea executării lucrărilor necesare conservării și salubrității instituției de cultură¹¹.

Un nou raport al Serviciului Tehnic privind problema reparării fațadei Teatrului comunal a

fost discutat în ședința din 29 august a Delegației Consiliului Municipal, stăruindu-se a se începe lucrările respective încă în campania de lucru aflată în curs, cel puțin pentru cele de acoperiș și de tinichigerie¹².

A urmat în septembrie prezentarea raportului Serviciului Tehnic în legătură cu întocmirea planurilor pentru fațada Teatrului comunal, hotărându-se a fi înștiințat Duiliu Marcu că i s-a aprobat un onorariu pentru executarea planurilor de 5% din valoarea lucrării¹³. Arhitectul solicita Primăriei acordarea unui onorariu de 100.000 de lei pentru planurile privind fațada Teatrului, Delegația Consiliului aprobând plata sumei de 95.000 de lei drept onorariu¹⁴.

Lucrările nu au putut fi realizate în cursul anului 1933, la ședința Delegației Consiliului Municipal din 21 noiembrie hotărându-se să se supună aprobării Consiliului Municipal modificarea articolului din buget care prevedea suma de 1.500.000 de lei pentru construirea fațadei Teatrului municipal, sumă din care nu s-a cheltuit nimic, deoarece planurile nu au fost încă aprobate, iar în condițiile în care timpul era înaintat, lucrările de zidărie și de ornamentație nu mai puteau fi executate iarna. În consecință se urmărea ca banii alocați în acest scop să poată fi transferați pentru cumpărarea Căminului Muncitoresc din Cetate (str. Galați), subiect despre care vom mai vorbi¹⁵.

În cadrul ședinței Delegației Consiliului Municipal din ziua de 14 iulie 1933 s-a analizat referatul comisiei pentru stabilirea condițiilor privitoare la cererea Societății Academiei de Arte Frumoase din Timișoara pentru donarea unui teren gratuit, propunându-se Consiliului Comunal donarea lotului de casă situat în colțul Bulevardului Regina Maria și Carmen Sylva, între palatul P. T. T. și Sanatoriul Eschler, cu o suprafață de 208 stj. pătrați, evaluat la prețul de 2000 de lei / stj. pătr., cu următoarele condiții: Societatea Academică de Arte Frumoase să-și modifice statutele sale, votate în adunarea generală din 21–22 decembrie 1929 astfel: să introducă un articol nou în care Primăria devenea pe vecie membru fondator al Societății, fiind reprezentată prin primarul sau substitutul său și care devenea membru de drept în Comitetul de conducere, având în vedere donația importantă făcută pentru construirea Palatului. Articolul respectiv nu putea fi modificat niciodată. Șeful serviciului financiar al Primăriei

⁸ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 55–59.

⁹ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 114–117.

¹⁰ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 274.

¹¹ *Ibidem*, p. 367.

¹² *Ibidem*, d. 14/1933 p. 143.

¹³ *Ibidem*, p. 253–254.

¹⁴ *Ibidem*, p. 287–288.

¹⁵ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 69.

devenea membru de drept al Comitetului de censored al Academiei. În cazul dizolvării Societății, averea imobiliară trecea în proprietatea exclusivă a municipiului. În cazul în care Societatea se va abate de la prevederile statutare privind scopul și activitatea sa, va fi considerată ca fiind dizolvată.

Era impusă și interdicția de înstrăinare și grevare a imobilului. În cazul în care în cadrul Societății va activa și Academia de Arte Frumoase transferată de la Cluj, Primăria își rezerva dreptul de a plasa la această Academie cel puțin trei bursieri din Timișoara, iar în lipsa acestora, bursieri bănațeni, talentați și merituoși¹⁶.

La data de 18 iulie, Consiliul Municipiului Timișoara a aprobat donarea pe seama Societății Academia de Arte Frumoase din Timișoara lotul de casă propus de către Delegația Consiliului. Societatea era obligată să adăpostească gratuit Academia de Arte transferată de la Cluj la Timișoara „atâta vreme cât Academia menționată va reflecta la aceasta”¹⁷.

În ședința din 25 august s-a decis înaintarea apelului Societății Academia Artelor Frumoase împotriva hotărârii Consiliului Comunal, cuprins la punctul 5 al procesului verbal din ședința din 18 iulie, Comitetului local de revizuire, cu mențiunea că hotărârea atacată a fost afișată din data de 28 VII – 7 VIII, iar apelul către Primărie a intrat tardiv¹⁸.

În același timp s-a aprobat cererea Școlii de Arte Frumoase de a i se acorda un ajutor de 30.000 de lei pentru mutarea mobilierului și materialului didactic de la Cluj la Timișoara¹⁹, decidându-se și închirierea localurilor solicitate de către Școala de Arte Frumoase (din cadrul edificiilor Auto-clubului) pe o perioadă de 10 luni²⁰.

La 18 noiembrie Delegația Consiliului Municipal dezbătea cererea Societății Academice de Arte Frumoase de a se admite grevarea imobilului cu un împrumut de 2000.000 de lei, în vederea terminării construcției Palatului Academiei. S-a decis a se propune în viitoarea ședință a Consiliului Municipal admiterea cererii dacă Societatea consimțea la îndeplinirea condițiilor impuse de Primărie în ședința din 18 iulie²¹.

La 21 noiembrie s-a discutat cererea Academiei Artelor Frumoase prin care solicita revenirea asupra clauzei din statutele Societății prin care s-a decis interdicția de grevare a imobilului c. f. S-a hotărât să se propună Consiliului Municipal de a

se admite, în mod excepțional, grevarea imobilului cu o sumă de maxim 2000.000 de lei ce urma să se contracta ca împrumut pentru terminarea construcției Palatului Artelor Frumoase²².

Consiliul Municipal a aprobat cererea Academiei de Arte Frumoase, primarul și șeful Serviciului Financiar urmând a deține dreptul de a controla întrebuințarea sumei împrumutate exclusiv pentru terminarea construcției începute²³.

În cursul ședinței din 24 februarie 1933, Delegația Consiliului Municipal a hotărât executarea lucrărilor de reparare a Abatorului municipal²⁴. Serviciul Tehnic avea atribuția de a executa lucrările la acest obiectiv aflat în subordinea Primăriei²⁵.

Problema reparării Abatorului a fost analizată și de către Consiliul Municipal în toamna anului, constatându-se că lucrările de reparare și de amplificare ale acestuia erau în întârziere, în parte datorită procedurilor administrative prea lungi, în parte unor licitații nereușite. Procedura de aprobare a planurilor de reparație și de amplificare, precum și a caietelor de sarcini la Consiliul tehnic superior a durat din mai până în luna august.

La 29 august a avut loc licitația, dar o parte a ofertanților s-au retras nevoind să concureze cu o cooperativă. Ofertanții rămași au oferit prețuri prea mari, iar în aceste condiții Delegația Consiliului a anulat licitația.

Datorită venirii toamnei, timpul fiind ploios, lucrările de zidărie urmau să fie executate în primăvara lui 1934, iar lucrările mai urgente au fost planificate să fie realizate în toamna respectivă, în regie. Liviu Gabor arăta necesitate ca în cursul iernii să fie îndeplinite toate formele legale, astfel încât în primăvară să se înceapă lucrările principale.

Consiliul a sesizat existența unei birocrății stufoase care întârzia realizarea unor proiecte importante ale Primăriei, propunându-se să se facă o întâmpinare către autoritățile superioare pentru simplificarea procedurilor administrative²⁶. Era cea de-a doua inițiativă în acest sens, după ce la 18 iulie Consiliul Municipal a invitat Delegația Consiliului Municipal să întocmească și să înainteze Ministerului de Interne un memoriu cuprinzând propuneri concrete cu privire la simplificarea administrației municipiilor²⁷.

Dorița Primăriei de a cumpăra Căminul muncitoresc pentru a plasa în acesta instituții sanitare

¹⁶ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 13–15.

¹⁷ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 112, 115.

¹⁸ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 132.

¹⁹ *Ibidem*, p. 247.

²⁰ *Ibidem*, p. 286.

²¹ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 66.

²² *Ibidem*, p. 68.

²³ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 106–107.

²⁴ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 25.

²⁵ *Ibidem*, p. 288.

²⁶ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 80–81.

²⁷ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 129.

sau de ocrotire socială a fost discutată în întrunirile celor două foruri decizionale. Delegația Consiliului Municipal a decis să se propună Băncii ofertante suma de 1.600.000 de lei drept preț de cumpărare a imobilului respectiv²⁸.

În urma tratativelor cu banca în cauză, Banca Societăților Imobiliare și Întreprinderilor de construcție, aceasta a făcut o ultimă reducere, ajungându-se la suma de 1.750.000 de lei. S-a decis a se propune Consiliului Municipal cumpărarea imobilului cu suma respectivă, iar în acest scop Serviciul financiar trebuia să facă propunerea pentru rectificarea bugetului²⁹.

Căminul Muncitoresc, cu mici cheltuieli, putea fi transformat în Institut Obstetric. Clădirea a fost evaluată de către Comisia de evaluări la suma de 3.181.700 de lei, o parte din sumă putând fi transferată din articolul bugetar privind repararea Teatrului comunal³⁰.

În ședința din 21 noiembrie 1933 a Consiliului Municipal s-a subliniat necesitatea cumpărării Căminului muncitoresc deoarece Institutul obstetric era plasat în acel moment într-o casă particulară necorespunzătoare, aceasta fiind potrivită pentru alte scopuri ca plasarea Bibliotecii municipale, a unei școli de ucenici sau a unui azil împreună cu bucătăriile populare. În final Consiliul Municipal a aprobat cumpărarea imobilului³¹.

Într-un an de criză economică, Primăria municipiului Timișoara a fost nevoită să se ocupe de ajutorarea celor săraci și în primul rând a șomerilor. Dintr-un raport înaintat Consiliului Municipiului, numărul șomerilor din Timișoara în luna aprilie a fost de 10.214 persoane, dintre care 1914 muncitori calificați, 1.072 necalificați, 432 de intelectuali, funcționari și comercianți, număr la care se adăugau membrii de familie, atingând în totalitate cifra de 6.802³².

²⁸ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 59.

²⁹ *Ibidem*, p. 65.

³⁰ *Ibidem*, p. 69.

³¹ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 83, 97, 104. În cadrul ședinței, consilierul municipal Sechei Alexandru a arătat că înălțarea edificiului respectiv a costat diferite organizații muncitorești și profesionale suma de 5.500.000 de lei, care la terminarea construcției mai aveau nevoie de 1000.000 de lei. În consecință acestea s-au adresat Băncii Timișoarei să le acorde împrumutul necesar, aceasta acordând 500.000 sub titlu de împrumut, iar restul de 500.000 de lei cu condiția ca muncitorii să înceteze acțiunile contra mării industrii. Dar între timp Căminul muncitoresc a fost desființat, iar banca a intentat acțiunea pentru restituirea sumei de 1000.000 de lei. Conducerea căminului neputând plăti datoria, s-a trecut la procedura de execuție, căminul fiind cumpărat de bancă cu circa 460.000 de lei.

³² *Ibidem*, p. 21.

Pe fondul crizei economice, la 24 februarie 1933 Delegația Consiliului Municipal a decis sistarea eliberării bonurilor pentru slănină și făină acordate șomerilor, distribuindu-se în continuare bonurile pentru cartofi și prânzurile gratuite în cantinele populare. Pentru o echilibrare a fondurilor se reducea, până la 1 martie, numărul prânzurilor gratuite servite în cantinele populare precum și numărul bonurilor pentru cartofi cu 15%. Primăria urma să susțină ajutorarea copiilor săraci cu lapte, prin intermediul cantinelor, acordându-le ajutoare în școlile primare și în zilele de zi. Se mențineau și se susțineau cele două zile de noapte din oraș pe mai departe, dar cina distribuită în aceste zile urma să fie micșorată la jumătate, tot din lipsă de fonduri³³.

Într-o altă ședință a fost aprobată construirea Azilului de zi pentru copii muncitorilor din circumscripția II³⁴.

La 20 aprilie a fost fixat termenul la care urmau să se închidă cantinele populare, Azilul de noapte și cantina șomerilor. Se respingea totodată cererea șomerilor intelectuali de a li se pune la dispoziție, în mod gratuit, inventarul cantinei șomerilor intelectuali câtă vreme aceasta nu funcționa, deoarece Primăria avea nevoie de acest inventar la colonia de vară de la Balcic³⁵.

La 10 aprilie s-a aprobat distribuirea din fondul șomerilor a circa 30.000 de lei celor mai sărace familii de pe raza municipiului, cu ocazia sărbătorilor de Paști³⁶.

O altă problemă analizată de către Delegația Consiliului Municipal a fost cea privind construirea unui pavilion pentru bătrânii incurabili din cadrul Azilului de bătrâni. Serviciul Tehnic a fost însărcinat să înainteze Delegației planurile și devizele necesare acestei construcții, în limitele sumei de 800.000 de lei³⁷.

Consiliul Municipal a aprobat în luna iulie construirea pavilionului respectiv, invitând Delegația Consiliului ca după 1 august să întocmească formele legale necesare deschiderii unui credit extraordinar de 800.000 de lei în acest scop. În privința pavilionului pentru tuberculoși o decizie urma să fie luată mai târziu³⁸.

La 10 octombrie 1933 a fost discutat referatul Serviciului Ocrotirilor Sociale privind construirea

³³ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 23–24.

³⁴ *Ibidem*, p. 103.

³⁵ *Ibidem*, p. 110.

³⁶ *Ibidem*, p. 159.

³⁷ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 19.

³⁸ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 131. În cele din urmă s-a hotărât că ridicarea unui pavilion la spitalul de tuberculoși ne se putea realiza în 1933, din motive bugetare, proiectul urmând a fi prevăzut în bugetul din 1934, vezi d. 10/1933, p. 37.

unui pavilion nou al Azilului de bătrâni, hotărându-se înaintarea planurilor spre aprobarea Consiliului Tehnic Superior, Serviciul Tehnic comunal urmând să întocmească o altă alternativă, mai ieftină, privind ridicarea acestui pavilion, în cadrul fondurilor existente³⁹.

La rândul ei și Direcțiunea așezămintelor de asistență a orbilor a fost solicitată să înainteze Primăriei un deviz privitor la construirea unui nou dormitor, pentru care a cerut acordarea unui ajutor din partea Primăriei⁴⁰.

Ajutorarea șomerilor a redevenit o sarcină prioritară pentru Primărie în condițiile apropierii iernii. Astfel la sfârșitul lunii octombrie a fost prezentat referatul Serviciului Ocrotirilor Sociale pentru ajutorarea șomerilor în sezonul de iarnă 1933–1934, hotărându-se începerea lucrărilor pregătitoare pentru conscrierea acelor șomeri care din motive independente de voința lor nu aveau posibilitatea să lucreze⁴¹.

Problema ajutorării șomerilor s-a aflat și în atenția Consiliului Municipiului. Ajutorul de primar Pavel Nicolaevici declara că Primăria se va achita și pe viitor de sarcinile pe care le avea în acest sens în măsura posibilităților. La sfârșitul lunii septembrie peste 100 de șomeri intelectuali erau angajați ca supraveghetori la diferite lucrări care erau executate de către Primărie. S-a decis transmiterea propunerilor privind deschiderea cantinelor publice Serviciului Ocrotirilor Sociale pentru ca acesta să întocmească din timp sugestiile sale privind începerea acțiunii de ajutorare a șomerilor⁴².

Reînființarea bucătăriilor populare pentru șomeri a fost discutată într-o nouă întrunire a Consiliului Municipal, Liviu Gabor precizând că în data de 2 noiembrie urma să fie convocată Comisia pentru combaterea șomajului, care avea ca atribuțiune și soluționarea problemei respective. Primarul municipiului arăta că în ultima vreme în oraș s-au realizat construcții noi în valoare de circa 180.000 de lei precum și lucrări edilitare de circa 70.000 de lei, acordându-se astfel posibilitatea unui număr însemnat de șomeri să muncească. Astfel șomajul în Timișoara a scăzut, însă erau destul de mulți șomeri din rândul intelectualilor⁴³.

Primăria intenționa și concentrarea celor două azile de noapte într-unul singur, cu o capacitate

de 200 de persoane în circumscripția II, strada Dorobanților, instalând în local și apaduct⁴⁴.

Tot în favoarea celor nevoiași Delegația Consiliului urma să studieze și să propună ca în cartierele Ronaț și Mehala să fie construite câte o baie populară cu aburi pentru oamenii nevoiași⁴⁵.

O altă sarcină a Primăriei municipiului Timișoara în anul 1933 era de a asigura buna funcționare a instituțiilor culturale aflate în subordinea sa. La 21 noiembrie consiliera Elena Bogdan a prezentat situația dezastruoasă în care erau plasate Muzeul Bănățean și Biblioteca. Răspunzând la această interpelare primarul dr. Liviu Gabor preciza că o mai bună plasare a celor două instituții culturale rămânea o problemă deschisă, fiind strâns legată de chestiunea Palatului Cultural. El a propus Consiliului să stabilească din nou necesitatea înființării Palatului Cultural, făcând în acest sens demersurile necesare⁴⁶.

Se propunea și înființarea de biblioteci populare pe cartiere, astfel ca cei care locuiau la periferia orașului să nu mai fie nevoiți să vină până în cartierul Cetate, mai ales că Biblioteca aflată aici era deschisă doar dimineața. În consecință consilierii solicitau înființarea de sucursale pe cartiere ale Bibliotecii comunale. Răspunzând la interpelare, primarul municipiului Liviu Gabor sublinia că înființarea de biblioteci în cartiere era o chestiune dificilă deoarece Biblioteca trebuia să rămână centralizată. Dar în Bibliotecă existau o serie de cărți în mai multe exemplare, cu care s-ar putea înființa mici biblioteci, în special în cartierul Principele Mihai, situat la distanță de centru.

Consiliul a fost de acord cu această propunere, pentru luarea măsurilor convenite în acest scop fiind însărcinată Delegația Consiliului⁴⁷.

Delegația Consiliului Municipal a decis înființarea unei comisii care să studieze posibilitatea înființării orchestrei municipale⁴⁸.

În privința învățământului școlar și profesional, la 12 mai 1933 s-a decis desființarea Căminului de ucenici nr. III⁴⁹, hotărâre aprobată și de către Consiliul Municipal⁵⁰. Liviu Gabor a propus, Consiliul Municipal fiind de acord, ca fostul

³⁹ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 312.

⁴⁰ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 9.

⁴¹ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 357.

⁴² *Ibidem*, d. 10/1933, p. 25.

⁴³ *Ibidem*, p. 79.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 81.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 71.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 119. Despre situația Muzeului Bănățean în perioada 1919–1940, precum și despre problema Palatului Cultural vezi pe larg Florin Mededeț, Vasile Rămneanțu, *Muzeul Banatului. File de cronică. II. 1918–1948*, Timișoara (2003).

⁴⁷ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 72–73.

⁴⁸ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 210.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 238.

⁵⁰ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 69.

edificiu al Căminului de ucenici nr. 3 să fie destinat pentru amplificarea școlilor primare din cartierul Elisabetin⁵¹. În același timp, începând cu data de 30 iunie 1933 se desființa Internatul municipal⁵². Pe de altă parte, Serviciul Tehnic a fost delegat să execute lucrările de întreținere la edificiul comunal Școala de surdo-muți aflată în strada Gheorghe Doja⁵³.

La 31 octombrie Consiliul Municipal a analizat proiectul de regulament pentru Școala de ucenici a Tramvaielor comunale. Se sublinia că școala era necesară pentru a putea înzestra uceniciei, viitorii angajați ai întreprinderilor comunale, cu cunoștințele tehnice speciale pe care nu și le-ar putea însuși în școlile industriale de ucenici ale comunei, care nu erau întocmite pe specialități. Extinderea studiilor practice și teoretice pe durata a patru ani era necesară în special pentru specialități ca sudura, instalații electrice, mecanică fină, mai ales că în țară lipseau specialiștii care să cunoască bine aceste meserii. Aceasta cu atât mai mult cu cât ele reclamau o perfecționare prealabilă în lăcătușerie. Proiectul prevedea ca absolvenților să li se acorde dreptul la stagiu militar cu termen redus, iar cei care nu puteau absolvi cu succes cursurile teoretice primeau brevet de calfă. Documentul a fost votat de către Consiliul Municipal⁵⁴. Prin hotărârea luată, factorii de decizie ai orașului au fost conștienți de importanța formării de muncitori bine pregătiți profesional care să servească municipiul.

Un număr de zece elevi timoceni erau subvenționați de către Primărie, hotărându-se deschiderea unui credit de 94.100 de lei necesar întreținerii acestora (aceștia urmau să fie plasați la Căminul de calfe)⁵⁵.

A fost aprobată solicitarea Școlii de Arte Frumoase de a i se acorda gratuit 10 metri cubi de lemne pentru încălzitul localului⁵⁶.

Serviciul local de învățământ din Timișoara solicita Primăriei acordarea în mod gratuit a unui teren pentru Muzeul școlar și Casa Corpului Didactic. Delegația Consiliului a amânat decizia pentru o ședință viitoare, dar cerea Serviciului local de învățământ să precizeze dacă Muzeul școlar al Regiunii I Timișoara era constituit ca persoană juridică și să înainteze un plan al viitorului edificiu.⁵⁷

În resortul Primăriei intrau și cinematografele comunale din oraș. Referatul serviciului tehnic prezentat la ședința din 22 februarie a Delegației

Consiliului prevedea decontarea definitivă a lucrărilor de construcție care au fost executate la cinematograful comunal Capitol, hotărându-se achitarea sumei de 1.337.157 de lei care i se mai cuvenea firmei constructoare⁵⁸.

În primăvara anului 1933 s-a decis reducerea prețurilor de intrare la cinematografele Capitol și Apollo, deoarece în urma aplicării noii legi a impozitelor pe spectacole, numărul spectatorilor a scăzut⁵⁹.

În ședința din 7 iulie Delegația Consiliului Municipal a analizat situația financiară a cinematografelor din oraș, aparținătoare de Primărie, care era pozitivă. Veniturile realizate de către cinematograful Concordia din Mehală în perioada octombrie 1932 – mai 1933 au determinat factorii decizionali municipali să-l redeschidă în sezonul de toamnă⁶⁰.

În ciuda crizei economice, Primăria a acordat o serie de subvenții unor instituții sau societăți culturale. Astfel s-a acordat Reuniunii Culturale Germane suma de 50.000 de lei din subvenția de 100.000 de lei repartizată Teatrelor germane⁶¹, iar Sindicatului ziarștilor profesioniști din Timișoara un ajutor de 10.000 de lei pentru organizarea congresului acestora⁶².

A fost admisă, în parte, cererea Societății Femeilor Izraelite din Timișoara privind reducerea arendei pentru 11/2 jughăre de pământ arendat acestei societăți filantropice și s-a stabilit suma arendei la 100 de lei anual⁶³.

În urma cererii întocmite de către mai mulți părinți de etnie germană, prin intermediul Reuniunii Culturale Germane din Banat, de a li se pune la dispoziție sala de studiu din fosta grădiniță de copii situată în edificiul Primăriei din circumscripția III, str. Doja, s-a decis ca sala respectivă să fie pusă la dispoziția asociației germane pentru anul școlar 1933/1934, în mod gratuit⁶⁴.

Primăria a fost solicitată și de către Asociația corurilor și fanfarelor din Banat pentru a acorda sprijin în vederea organizării unui curs pentru dirijori. În acest sens se solicita acordarea localului necesar în clădirea Conservatorului comunal, precum și adăpostirea, cu plată, a cursanților în Căminele comunale. Delegația Consiliului

⁵¹ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 105.

⁵² *Ibidem*, d. 13/1933, p. 30.

⁵³ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 278.

⁵⁴ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 47–57.

⁵⁵ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 113.

⁵⁶ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 13.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 38.

⁵⁸ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 13–14. Pentru situația cinematografelor timișorene din perioada interbelică, vezi Nicolae Ilieșiu, *op. cit.*, 259–260.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 235.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 382.

⁶¹ *Ibidem*, p. 260.

⁶² *Ibidem*, p. 33.

⁶³ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 148.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 162.

Municipal a hotărât aprobarea întreținerii curșanților în căminele comunale, fiecare participant urmând să-și plătească întreținerea. Pe durata cursului era pusă la dispoziție o sală la Conservatorul comunal, aprobându-se iluminatul și încălzitul ei pe timp de iarnă. Totodată profesorii de la Conservator erau autorizați să predea la cursul respectiv⁶⁵.

De atenția Primăriei s-a bucurat și Orchestra simfonică, care a primit în mod gratuit localul Teatrului, iluminatul și încălzitul spațiului în care își desfășura activitatea⁶⁶.

Au fost aprobate cererile Societății corale Doina Banatului și a Reuniunii Femeilor Române de a beneficia de curent electric gratuit pentru acțiunile culturale organizate de către acestea⁶⁷.

Sprijin au primit și cultele religioase din Timișoara și chiar din județul Timiș-Torontal. Primăria a continuat să sprijine ridicarea marelui obiectiv religios al românilor ortodoksi din Banat, Catedrala episcopală. În acest sens s-a hotărât donarea cantității necesare de cărămidă pe seama Episcopiei ortodoxe române din Timișoara la data când urma să se înceapă construcția sfântului lăcaș⁶⁸. Totodată Consiliul parohial din localitatea Urseni a primit gratuit, cu titlu de ajutor, o cantitate de maxim 100.000 de bucăți de cărămizi, cu condiția ca acestea să fie trimise doar după începerea lucrării de construcție a bisericii⁶⁹.

A fost creată o comisie pentru a stabili cantitatea de cărămidă necesară pentru școala confesională aflată în subordinea Comunității Bisericești romano-catolice din circumscripția IV⁷⁰. Tot gratuit au fost date 35.000 de cărămizi Școlii confesionale romano-catolice din circumscripția IV, Bulevard Berthelot, pentru terminarea clădirii începute⁷¹.

La 17 octombrie a fost prezentat referatul Serviciului Financiar cu privire la cererea Episcopiei romano-catolice prin care solicita un ajutor de 700.000 de lei necesar terminării lucrărilor de la Școala primară romano-catolică din cartierul Principele Carol, Delegația Consiliului municipal decidând a se înainta Ministerului de Interne un raport documentat prin care se cerea aprobarea de a fi acordată suma, cu titlu de împrumut⁷².

Era de asemenea achitată parohiei ortodoxe române din Mehala suma de 3000 de lei drept

aconte asupra chiriei datorate de către aceasta pe lunile ianuarie-martie 1933⁷³.

Delegația Consiliului Municipal a aprobat adjudecarea comisiei de licitații pentru lucrările necesare construirii unui gard împrejmuit la monumentul lui Dimitrie Țichindeal din Becicherecul Mic, precum și pentru completarea inscripției gravurii monumentului⁷⁴. Totodată Delegația a decis să fie plătite lucrările de lăcătușerie executate la același monument⁷⁵.

La 8 mai 1955, Delegația Consiliului Municipal a luat la cunoștință referatul directorului Uzinei de gaz, care a fost întocmit împreună cu comisia de supraveghere și rectorul Politehnicii Victor Blașianu, hotărându-se cu unanimitate de voturi propunerea privind trecerea Uzinei de gaz la fabricarea cocsului. Urma realizarea de experiențe pentru a se stabili dacă, cocsul fabricat din cărbunele indigen de la Anina și Secu corespunde acestui proces tehnologic, precum și asupra rentabilității fabricării cocsului⁷⁶. Luând în discuție această problemă Consiliul Municipal a aprobat propunerea Delegației de a se decide, în principiu, trecerea uzinei de gaz la fabricarea cocsului⁷⁷.

O preocupare importantă a Primăriei a constituit-o repararea străzilor municipiului, desecarea terenurilor mlăștinoase, reabilitarea unor poduri din oraș. Referatul Serviciului Tehnic comunal în privința avizului Oficiului Central de licitații prevedea reconstruirea și repararea a 5550 de metri pătrați de trotuare de asfalt⁷⁸. Un alt referat al aceluiași serviciu avea planificată construirea trotuarelor noi de asfalt pe o suprafață de 400 de metri pătrați, Serviciul Economic fiind însărcinat să publice licitația pentru executarea acestei lucrări⁷⁹.

La 3 mai Delegația Consiliului a aprobat programul de muncă pe anul 1933 al Serviciului Tehnic comunal cu privire la construirea și pavarea străzilor, costul lucrărilor prevăzut în buget încadrându-se în limita sumei de 6.052.804 de lei, suprafața prevăzută pentru pavajul străzilor fiind de 22.000 de metri pătrați, cea pentru baza străzilor fiind de 34.000 de metri pătrați, iar cea pentru reconstrucția pavajului fără bază fiind de 10.000 de metri pătrați⁸⁰.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 236.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 313.

⁶⁷ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 33.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 343.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 81.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 296.

⁷¹ *Ibidem*, p. 364.

⁷² *Ibidem*, d. 14/1933, p. 336.

⁷³ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 83.

⁷⁴ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 47.

⁷⁵ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 353.

⁷⁶ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 217.

⁷⁷ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 53.

⁷⁸ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 185. Vezi și d. 14/1933, p. 30.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 227.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 202.

În același timp autoritățile municipale au hotărât drenarea terenurilor inundate⁸¹.

De fapt refacerea străzilor orașului a început înaintea adoptării acestor hotărâri. Astfel la 1 martie Delegația Consiliului a aprobat executarea lucrărilor de reparații a Căii Buziașului și a străzii Braniște, însumând suma de 100.000 de lei, lucrările fiind executate de către Serviciul Tehnic comunal. Direcția T.C.T. a prezentat referatul privind pavarea străzii Doja, precum și refacerea liniei de tramvai de pe aceeași stradă, direcția respectivă urmând a se ocupa cu această ultimă lucrare⁸².

Au fost aprobate și planurile înaintate de către Direcțiunea U.R.E.E.T. privind construirea liniilor de înaltă tensiune de 10.000 de volți⁸³.

Cererea locuitorilor din cartierul Iosefin pentru construirea unui pod pentru pietoni peste Bega în dreptul Fabricii de chibrituri a fost transferată Serviciului Tehnic pentru analiză, propunându-se executarea lucrării în anul 1934⁸⁴.

Primarul Liviu Gabor a fost însărcinat să pertracteze cu Ordinul Misericordienilor în privința cedării de către aceștia a unei fâșii de teren, în prelungirea străzii Torino, pentru deschiderea unei alei pentru pietoni care să facă legătura între străzile Milano, Torino și Paris cu cartierul Cetate⁸⁵.

Serviciul Tehnic comunal trebuia să execute lucrările de reparație a aleii spre Ghiroda Nouă în cadrele lucrărilor de întreținere a șoselelor. Se aproba și cererea locuitorilor din strada Severinului de a se executa de către același serviciu lucrări de pavare în lungime de 16 metri în strada 1 Decembrie, începând de la fântâna publică, ca și pentru construirea unei alei pietonale. Se prevedea și nivelarea corpului drumului între strada Cluj, respectiv bulevardul Eroilor de la Tisa și strada 1 Decembrie. Serviciul Tehnic trebuia să execute și reparația trotuarelor de asfalt în străzile Dacilor, Ștefan cel Mare, Buziașului, reparația pavajului din splaiul Muller Guttenbrun, lucrare efectuată cu ocazia reparației generale a pavajului. De asemenea trebuia să ia în considerare cererea locuitorilor din strada Basarabiei de a fi apărați de inundații, măsurile urmând a fi luate cu ocazia desecării apelor din cartierul Principele Mihai. Urma să fie desecată și așa-numita Balta Verde⁸⁶.

Se aproba și construirea unei conducte de apă, după strada Seleuș până la Bulevardul Mihai

Viteazu, în lungime de circa 90 de metri, în valoare de 50.000 de lei⁸⁷.

Delegația Consiliului Municipal a aprobat cererea Serviciului Tehnic referitoare la reparația aleilor și pasajelor de pe teritoriul municipiului în limitele sumei de 135.000 de lei. Era aprobată și solicitarea Serviciului Tehnic privind reparația drumurilor nepavate din Timișoara, suma alocată fiind de 135.000 de lei. În cadrul acțiunii de reparație a pavajelor, Serviciul Tehnic urma să execute reparația pavajelor în străzile: Gheorghe Pop de Băsești, Gh. Bolintineanu, Prayer, Mocioni, Vespasian; Gării de la moara Bega până la Fabrica de gaz, de la podul Eroilor până la Fabrica de chibrituri⁸⁸.

Se aproba și deschiderea străzii Ranetti⁸⁹, iar la 12 iunie Serviciul Tehnic era însărcinat să reconstruiască podul de lemn peste pârâul Behela de lângă Pădurea Verde⁹⁰, executându-se și desecări în cartierul Ronaț⁹¹.

O lucrare importantă aflată în atenția forurilor de decizie ale Primăriei în anul 1933 a fost cea privind terminarea lucrărilor de construcție a podului Traian, hotărându-se înaintarea caietului de sarcini, devizului și planurilor Oficiului Central de licitații pentru avizare⁹². În vederea executării lucrărilor de arhitectură a podului Traian, la 16 iunie Delegația Consiliului a hotărât ținerea unei licitații în acest sens⁹³. În luna august a fost adjudecată definitiv oferta firmei „Cooperativa Construcția și Mobila Modernă” din Timișoara pentru executarea lucrărilor arhitectonice la podul Traian⁹⁴. Totodată s-a decis executarea unor lucrări de izolare de beton și de asfalt la podurile Dacilor, Decebal, și la cel metalic între străzile Mureșan și Joffre⁹⁵.

În vara anului 1933 s-a decis refacerea asfaltului pe străzile Gheorghe Lazăr și turnarea de asfalt nou pe strada Paris, reparația pavajului în circumscripția III, Vlasici. Totodată Serviciul Tehnic executa o campanie generală de desecare a străzilor orașului⁹⁶.

⁸¹ *Ibidem*, p. 225.

⁸² *Ibidem*, p. 39–40.

⁸³ *Ibidem*, p. 44.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 243.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 256.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 271–272.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 290.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 291–292.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 299. Și Consiliul Municipal a aprobat deschiderea străzii Ranetti, vezi d. 13/1933, p. 84.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 328.

⁹¹ *Ibidem*, p. 330.

⁹² *Ibidem*, p. 89.

⁹³ *Ibidem*, p. 333.

⁹⁴ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 87.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 236.

⁹⁶ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 345–346. Vezi și d. 14/1933, p. 53, unde Serviciul Tehnic avea atribuția de a întocmi planurile și devizul pentru desecarea terenurilor între Calea Circumvalațiunii, gara Domniței Elena, Bulevardul Cetății și Gheorghe Lazăr.

Același serviciu executa lucrări de pavare a străzii General Foch⁹⁷.

A fost aprobată cererea locuitorilor din jurul pieței Asănești pentru deschiderea parcului din fața cafenelei „Elite”⁹⁸.

O altă hotărâre importantă luată de către Delegația Consiliului municipal a fost realizarea unui depozit de gunoi la Balta Verde, ocazie cu care erau umplute bălțile din zonă. Măsura a fost adoptată deoarece depozitul de gunoi din acel moment, aflat în hotarul comunei Freidorf, trebuia închis din motive sanitare⁹⁹.

Consiliul Municipal a analizat efectuarea unui schimb de terenuri între Primărie și Societatea de pășune „Concordia” din Cartierul Mehala, deoarece Primăria urmărea să intre în posesia terenului „Balta Verde”, situat la capătul Căii Bogdăneștilor, care trebuia umplut și nivelat în vederea prelungirii acestei căi, ce urma să ocolească Ronațul până la barieră, aceste modificări fiind necesare datorită planurilor edilitare avute în vedere, cât și din interese sanitare și de igienă ale orașului. S-a aprobat realizarea unui schimb de terenuri, Primăria primind terenul „Balta Verde” în mărime de 14 jugăre 59 st. pătrați și cedând în proprietatea societății „Concordia” terenul „Totosi” cu o suprafață de 22 jugare 432 stj. pătrați¹⁰⁰.

A fost prezentat și referatul Serviciului Tehnic pentru reconstruirea și repararea trotuarelor de asfalt ale municipiului, acesta fiind înaintat Oficiului Central de licitații pentru obținerea avizului. Delegația a decis și construirea străzii Bursei¹⁰¹.

Se aproba ca Uzina Electrică comunală să execute lucrările de înălțare a digurilor Begheiului, între Uzina Hidroelectrică și podul din Ghiroda, în conformitate cu proiectul realizat de către Serviciul Apelor, ridicându-se pământul necesar astfel încât de-a lungul Begheiului să se formeze șanțuri folosibile drept canale de scurgere, proiectate de comuna Ghiroda, în vederea desecării pământurilor mlăștinoase din hotarul acesteia. Având în vedere că prin înălțarea digurilor și săparea canalelor nu se putea realiza decât o parte a lucrărilor de desecare intenționate de către autoritățile din Ghiroda, Delegația Consiliului recomandă soluționarea chestiunii Prefecturii Timiș-Torontal, aceasta urmând să contribuie și ea la lucrările de ameliorare respective¹⁰².

Direcția A.C.O.T. trebuia să continue sau să înceapă construcția conductelor de apă în circumscripțiile I, II, III și V ale orașului¹⁰³.

La 24 iulie Delegația Consiliului aproba cererea lui Petru Tudoran de a i se permite construirea și punerea în funcțiune a unui pod plutitor peste canalul Bega la punctul situat la continuarea străzii Cluj, colțul grădinii Horticulturii, pe timp de trei ani¹⁰⁴.

La 4 august 1933 Delegația Consiliului a discutat referatul Consiliului Tehnic privind deschiderea de credite extraordinare pentru executarea următoarelor lucrări „extraordinare”: reconstruirea străzii Telbisz (Bursei) în întregime de la Teatrul comunal până la Gară în lungime de 1360 de metri și în valoare de 12.500.000 de lei, terminarea construcției Grădinei de copii din cartierul Mehala – 1.500.000 de lei, sistematizarea terenului pe malul stâng al Begheiului, de la podul Mitropolit Șaguna până la podul Traian și o porțiune de la parcul Scudier spre Cetate, strada Telbisz – 500.000 de lei, pentru asfaltarea Pieței Lahovari și prevederea ei cu grilaj se alocă suma de 300.000 de lei, pentru construirea trotuarului cu asfalt între podul Traian și palatul Szechenyi și a celui dintre Fabrica de pălării și palatul Dornhelm (str. Telbisz) – 250.000 de lei, pentru construirea de canale la suprafață în scopul desecării coloniei muncitorești Ronaț și Schnapp – 500.000 de lei, pentru bituminarea rosturilor la pavaje cu piatră în fața liceelor din bulevardul Loga – 100.000 de lei. În scopul executării acestor lucrări Delegația a aprobat și a supus Consiliului Municipal spre votare sporirea articolului 69 „Excedente din exerciții închise” cu suma de 12.500.000 de lei, (sumă disponibilă în casieria municipiului), precum și sporirea articolului 86 „venituri întâmplătoare” cu suma de 6.143.479 de lei. Față de aceste venituri delegația propunea înscrierea la cheltuieli a articolului 118 cu 12.500.000 de lei. S-a decis totodată că executarea lucrărilor edilitare din străzile Simion Bărnuțiu, General Foch și Preyer să fie incluse în programul de lucru din 1934¹⁰⁵.

La rândul său Consiliul Municipal a aprobat rectificarea bugetară, totalul lucrărilor noi de îmbunătățire ridicându-se la suma de 18.500.000 de lei, documentul fiind înaintat spre aprobare ministrului de interne. S-a hotărât și construirea unui vespasian public în cartierul Cetate în valoare de 500.000 de lei¹⁰⁶.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 368.

⁹⁸ *Ibidem*, p. 390.

⁹⁹ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 5.

¹⁰⁰ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 106–107.

¹⁰¹ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 8.

¹⁰² *Ibidem*, p. 22–23.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 24.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 28.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 61–62.

¹⁰⁶ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 135, 137.

Pentru refacerea străzii Telbisz de la gara Domnița Elena la Teatrul comunal s-au aprobat planul, devizele și caietul de sarcini, lucrările prevăzând realizarea unei baze sistem macadam pe sol comprimat, de o grosime de 30 de centimetri piatră brută și pietriș, iar deasupra acesteia un strat de „beton” de 12 centimetri grosime, pe care apoi se va așeza piatră cheromită în limita sumei de 14.500.000 de lei. A fost luată decizia privind înaintarea caietului de sarcini Oficiului Central de licitații, împreună cu planurile, devizele necesare, tablourile comparative și de întreținere, iar după aprobarea documentelor respective urma să fie organizată licitația. Se sublinia că pavarea cu cheromită era mai avantajoasă, luându-se în considerare și întreținerea străzii într-un interval de 14 ani¹⁰⁷.

În conformitate cu avizul Oficiului Central de licitații și al regulamentului în vigoare, la 11 august s-a aprobat începerea urgentă a tranșei I a lucrărilor de reparații și reconstruire a trotuarelor de asfalt în străzile Ștefan cel Mare, Dacilor, Calea Buziașului, Piața Traian, restul lucrărilor pentru celelalte circumscripții urmând a fi discutate în următoarea ședință a Delegației Consiliului Municipal¹⁰⁸.

S-a hotărât și împrejmuirea la colțuri cu grilaj a parcului din Piața Libertății, precum și cel din Piața Coronini, din fața Gării Domnița Elena, Parcul triunghiular din fața Sanatoriului și cel din fața Spitalului de copii. În cazul în care mai rămânea grilaj disponibil urma să se împrejmuiască și Piața din fața Bisericii romano-catolice din circumscripția III¹⁰⁹.

În ședința din 29 august a Delegației Consiliului Municipal a fost audiat raportul Serviciului Tehnic privind podul plutitor peste Bega din cartierul Principele Carol și s-a decis ca același serviciu să fie invitat să facă propunerea privind mutarea podului metalic situat între strada Mureș și General Joffre ca și pentru folosirea în viitor a pilonilor așezați la acel punct¹¹⁰. Concomitent se avea în vedere lucrări pentru amplificarea parcului Scudier, Serviciul Tehnic întocmind un referat în acest sens¹¹¹.

În altă ordine de idei a fost aprobat referatul Uzinei de gaz privind lucrările de așezare și de aliniere a conductelor de gaz în strada Doja și respectiv Piața Lahovary, în lungime de 460 de metri în cadrul sumei de 50.000 de lei¹¹². A fost alcătuită și o comisie pentru a studia posibilitatea introdu-

cerii iluminatului public și particular în cartierul Ronaț¹¹³. A fost luată măsura privind prelungirea rețelei electrice din Calea Lipovei până la Vamă, pe o distanță de circa 400 de metri¹¹⁴.

La 12 septembrie Delegația Consiliului a decis aprobarea schimbării repartizării cheltuielilor fixate în cadrul bugetului anului 1933, urmând a fi executate următoarele lucrări de pavaj: construirea bazei drumului împreună cu pavarea străzii cu piatră semicubică în bulevardul Loga (circa 691.000 de lei), Piața Lahovary (666.000 de lei), strada Gării, Domnița Balașa, Tudor Vladimirescu, Romulus, pavarea străzii pe o bază existentă în Remus, Seleuș, Mitropolitul Varlam, construirea bazei drumului în Marghiloman, Peleş, Samuil Micu, Carmen Sylva, Milano, Mircea cel Bătrân, Horia, Cloșca, Crișan, Basarabiei, Geml, Cassian Munteanu, construirea bordurilor duble ale carosabilului în Marghiloman, Peleş, Samuil Micu, Braniște, Brutus, Milano, Carmen Sylva, reconstruirea Bulevardului Regele Ferdinand – strada Doja, suma totală alocată acestor lucrări fiind de 5.891.942 de lei¹¹⁵.

Se aproba și raportul Serviciului Tehnic privind executarea de către Horticultura a lucrărilor de nivelare și sistematizare a străzii Bursei, a malului Begheiului și al parcului din Cetate. Prezentându-se referatul aceluiași serviciu referitor la programul de lucru pentru executarea lucrărilor de asfaltare pe o suprafață de 5.500 de metri pătrați, s-a decis ca aceste lucrări să fie realizate numai în cartierul Fabric deoarece doar în zona respectivă era nevoie de cel puțin 6000 de metri pătrați de asfalt nou, în cartierul respectiv trotuarele de asfalt fiind cele mai impracticabile¹¹⁶.

În toamna anului 1933 se efectua completarea rețelilor conductelor de apă în plin centru orașului¹¹⁷. S-a aprobat și prelungirea conductelor de apă în circumscripțiile III și V¹¹⁸.

La 3 noiembrie Delegația Consiliului a discutat posibilitatea prelungirii liniei de tramvai până la colonia Bessenyei, urmând ca după terminarea studiului să fie întocmit un proiect în acest sens¹¹⁹. Același for a mai decis pavarea locului destinat pentru piața săptămânală în Piața Avram

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 139–140.

¹⁰⁸ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 84.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 130–131.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 135.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 166.

¹¹² *Ibidem*, p. 189.

¹¹³ *Ibidem*, p. 193.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 238.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 201, 203.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 208. A fost aprobată suma de 25.000 de lei pentru executarea trotuarului de asfalt în colțul Bulevardului Regele Ferdinand până la carosabilul din strada Napoleon, vezi p. 333.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 231.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 369–370.

¹¹⁹ *Ibidem*, d. 15/1933, p. 5.

Iancu, pavarea de la strada Doja până la Onițiu, construirea drumului cu macadam în strada Verde (circ. II) și în strada M. Ciordaș (circ. III), repararea pavajului în Piața Traian, precum și repararea pavajului vechi în diferite străzi (în primul rând din strada Gloria)¹²⁰.

Consiliul Municipal a propus în ședința din 13 iunie să arendeze o porțiune de 100 de jugăre din pădurea statului numită „Casa Verde”, pe un termen de 100 de ani, cu dreptul de a înființa un restaurant, spații de joacă pentru copii, locuri de relaxare. Propunerea a fost aprobată, Delegația Consiliului urmând să facă demersurile necesare pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor pentru arendarea terenului respectiv¹²¹.

Consiliul Comunal a înaintat Serviciului Tehnic pentru a fi studiată propunerea privind construirea trotuarelor și trecătorilor de lemn din cartierul Principele Mihai, precum și a pavării pieții săptămânale din cartierul V¹²².

În privința cererii locuitorilor din cartierul Principesa Elisabeta în vederea construirii unei linii de tramvai care să facă circuitul între cartierele I–II–III, precum în alte orașe, mai ales că în cartierul respectiv se construiau încontinuu case noi, primarul Liviu Gabor informa Consiliul Municipal că Delegația Consiliului era preocupată de chestiunea respectivă, existând o comisie care studia rezolvarea problemei și care urma să facă propuneri Delegației. În ceea ce privește construirea unui pod pentru pietoni peste Bega în străzile Gelu și Cameliei, chestiunea era în curs de rezolvare, planurile fiind trimise Consiliului Superior Tehnic de la București, neprimindu-se încă nici un răspuns. Potrivit declarației lui Liviu Gabor, în cursul verii anului 1933 „S-au executat lucrări edilitare mai mult ca în 15 ani”, urmând ca în 1934 lucrările să se extindă și în cartierele Iosefin și Fabric, șefului Serviciului Financiar al Primăriei arătând că pentru anul în curs nu mai existau bani suficienți în acest scop¹²³.

Luându-se în discuție și problema construirii de case în oraș, Liviu Gabor atrăgea atenția că nu era în interesul general ca locuitorii orașului să fie încurajați să mai construiască la periferii deoarece orașul era așezat pe un teritoriu și așa prea mare, unde ar putea locui 450.000 de oameni și nu 100.000 câți locuiau în acel moment. Marea întindere a teritoriului Timișoarei reclama cheltuieli edilitare și taxe enorme, care ar trebui în mod normal

să fie suportate de aproape jumătate de milion de oameni, conchidea primarul municipiului¹²⁴.

Tot în cursul anului 1933 au fost executate reparațiile necesare pavilionul principal al ștrandului comunal¹²⁵, precum și la Baia și plaja comunală¹²⁶. La 28 aprilie Delegația Consiliului a hotărât demolarea edificiului Băii „Ileana” deoarece nu mai era în stare de funcționare¹²⁷.

Delegația Consiliului a hotărât formarea unei comisii care să stabilească posibilitatea înființării unei bănci a orașului¹²⁸. Referatul comisiei a stabilit că proiectul era irealizabil¹²⁹.

Au fost luate și măsuri pentru ameliorarea situației piețelor din oraș¹³⁰.

Primăria avea în vedere și cumpărarea unui imobil în localitatea Bocșa Montană pentru scopurile municipiului, propunându-se Consiliului Comunal înființarea unei colonii de vară în localitatea respectivă¹³¹.

La 23 septembrie Delegația Consiliului aproba proiectul prezentat de către Serviciul Tehnic privat la repararea fațadei Primăriei¹³².

În altă ordine de idei, Liviu Gabor era autorizat de către Delegația Consiliului să solicite o cotă de 3000 de porci săptămânal de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor precum și de la cel al Industriei și Comerțului, din cota aprobată la export în Anglia, necesară înființării unei fabrici de cârnuri bacon. Delegația a decis să facă toate înlesnirile legal admise acestei noi fabrici pentru a ajuta la dezvoltarea industriei în Timișoara¹³³. Directorul Abatorului comunal trebuia să pună la dispoziția Primăriei toate planurile abatorului solicitate de către inițiatorii înființării fabricii de carne „Bachon”¹³⁴.

A fost aprobată cererea Societății U.D.R. de a se face o nouă încercare „de consum” cu turboalternatorul de 3570 de kw, proba urmând a avea loc în perioada octombrie – februarie când energia

¹²⁰ *Ibidem*, p. 27–28.

¹²¹ *Ibidem*, d. 13/1933, p. 97.

¹²² *Ibidem*, d. 10/1933, p. 25.

¹²³ *Ibidem*, p. 74–75.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 63.

¹²⁵ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 53.

¹²⁶ *Ibidem*, p. 147. Au mai fost hotărâte lucrări de reparații la Baia și plaja din Iosefin în limita sumei de 4. 950 de lei și reparații la Baia din parcul Scudier în limita sumei de 23. 815 de lei, vezi p. 160.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 192.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 108–109.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 308.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 150.

¹³¹ *Ibidem*, p. 219.

¹³² *Ibidem*, d. 14/1933, p. 254.

¹³³ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 302. Despre proiectul respectiv vezi și Coriolan Băran, *Reprivire asupra vieții. Memorii*, Arad, 2009, 288/289; *Vestul* 16 aprilie 1933, 1, interviul luat prefectului județului Timiș-Torontal, Coriolan Băran.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 351.

produsă de către turbo-alternator se putea utiliza de către U.E.E.T.¹³⁵.

Pe de altă parte Serviciul Tehnic a fost delegat să trateze cu următoarele cultele religioase: romano-catolic, ortodox-sârb și evreiesc în scopul înființării unui cimitir comunal¹³⁶. S-a decis în principiu înființarea unui cimitir comunal în circumscripția V, Principele Mihai, Serviciul contencios urmând să pertracteze cu proprietarii de terenuri de la care trebuiau obținute fășiile de teren pentru înființarea cimitirului¹³⁷.

Luând în discuție situația Lăptăriei comunale, Delegația Consiliului a decis ca pentru a asigura și ridica rentabilitatea acestei întreprinderi, directorul acesteia era autorizat să intensifice „propaganda” și reclama, folosindu-se de orice mijloc uzual din viața comercială¹³⁸.

A fost luată și decizia de a se interveni la Ministerul de Justiție pentru a aviza dacă filiala Crucii Roșii Române din Timișoara era succesoarea de drept a Societății Crucii Roșii maghiare din Timișoara pentru a i se putea preda averea solicitată. În acel moment efectele și numerarul Societății Crucii Roșii maghiare erau administrate de către Primărie¹³⁹.

A fost aprobată cererea „Uniunii Amicii Rozelor” pentru amplificarea pavilionului Societății, construcția care urma să fie executată devenind proprietatea Primăriei¹⁴⁰.

Delegația Consiliului a discutat la 23 septembrie proiectul de regulament pentru reglementarea prostituției, și combaterea prostituției clandestine pe teritoriul municipiului¹⁴¹, aprobat apoi de către Consiliul Municipal.

La cererea Prefecturii Timiș-Torontal de a fi puse la dispoziție, localurile necesare instalării Laboratorului de microbiologie și patologie veterinară, Delegația Consiliului a însărcinat Serviciul Financiar să aibă în vedere această necesitate la întocmirea bugetului pe anul 1934¹⁴².

Analizând referatul Serviciului cultural pentru închirierea unui local necesar organizării unui studiou al Societății de Radiodifuziune București, s-a decis să se facă o ofertă Vicariatului ortodox sârb pentru închirierea reședinței de vară în acest scop, Vicariatul urmând să pună la punct încăperile care urmau să fie destinate acestui obiectiv¹⁴³.

În ședința Delegației Consiliului din 10 noiembrie s-a hotărât încunoștiințarea Subsecretariatului de Stat al Aerului că Primăria Timișoarei era dispusă să stabilească împreună cu reprezentantul Subsecretariatului, terenul destinat aeroportului local atunci când va fi realizată aerostația din oraș¹⁴⁴.

Delegația Consiliului propunea Consiliului Comunal să aprobe oferta Băncii „Victoria” privind răscumpărarea creanței municipiului de 21.030.313 lei, cu o cotă de 30%, adică cu suma de 6.309.093 lei, plata urmând a se efectua imediat. Banca va fi obligată să asigure municipiului, prin carte funciară, dreptul de locație, pe timp de 10 ani în imobilul proprietate a băncii, necesar Direcției regionale C.F.R.¹⁴⁵.

Consiliul Comunal a discutat plângerea comercianților din cartierul Cetate față de iluminarea insuficientă a străzilor și piețelor mai importante din cartier. Aceștia arătau că dacă autoritățile municipale nu luau măsurile pentru remedierea situației, erau hotărâți să renunțe la luminatul vitrinelor magazinelor pe care le dețineau. Răspunzând, Cornel Miklosi sublinia că iluminatul orașului se făcea în baza unui plan stabilit înainte și care era aprobat de Consiliul Municipal, iar cheltuielile privind iluminatul electric costa anual circa 3000.000 de lei. Liviu Gabor s-a pronunțat pentru a se întreprinde toate eforturile în vederea ameliorării chestiunii iluminării cartierului respectiv¹⁴⁶.

Forurile de conducere ale Primăriei Timișoarei au soluționat în cursul anului 1933 și o serie de probleme cu care se confruntau asociațiile sportive din oraș. Astfel, în urma memoriului Societăților sportive, Serviciul contencios era însărcinat de către Delegația Consiliului să realizeze un studiu amănunțit referitor la situația juridică a arenelor „Banatul” și a stadionului, precum și la posibilitatea rezilierii contractelor respective. După analiza situației, în condițiile în care contractele de arendare a terenurilor societății sportive F.S.S.R. și „Banatul” erau lovite de nulitate, Delegația Consiliului a decis ca societățile amintite să predea Primăriei terenul stadionului¹⁴⁷.

La 18 august, după prezentarea procesului verbal al Comisiei sportive cu privire la terenul Clubului Sportiv „Banatul”, s-a decis pentru

¹³⁵ *Ibidem*, p. 318.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 355.

¹³⁷ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 17.

¹³⁸ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 386.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 395.

¹⁴⁰ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 237.

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 249.

¹⁴² *Ibidem*, d. 15/1933, p. 8.

¹⁴³ *Ibidem*, p. 9.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 36. În aceeași ședință au fost deschise următoarele credite suplimentare: subvenții pentru învățământ, ajutorarea elevilor săraci: 50.000 de lei; extraordinare: subvenții pentru Școala de arte frumoase: 149.082 de lei; pentru repararea Bisericilor romano-catolice din circumscripțiile I și V suma de 45.000 de lei, vezi p. 38.

¹⁴⁵ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 287.

¹⁴⁶ *Ibidem*, d. 10/1933, p. 75–76.

¹⁴⁷ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 313.

aplanarea pașnică și prin bună înțelegere a litigiului existent între clubul respectiv și Primărie ca aceasta din urmă să acorde următoarele beneficii: clubul să posede în viitor o garderobă pe timp de doi ani gratuit, se asigura clubului o zi pe săptămână de antrenament în mod gratuit, timp de doi ani, Primăria ceda clubului din încasări suma de 80.000 de lei. În urma acestor beneficii, arena sportivă și toate construcțiile existente pe acest teren, treceau în deplina și exclusivă proprietate a Primăriei, administrația financiară cât și cea sportivă fiind efectuate de către aceasta. Urma să fie elaborat un regulament privitor la arenă, iar Serviciul Tehnic trebuia să întocmească un deviz pentru lucrările de amenajare ale arenei¹⁴⁸.

În același timp, edificiul „Diorama” era pus la dispoziția Ligii de Vest, gratuit, iar în cazul în care nu întrunea condițiile, Serviciul Economic urma să pună la dispoziție un alt local¹⁴⁹. La 23 mai serviciul respectiv era invitat, ca în termen de 8 zile, să caute un local corespunzător Ligii de Vest în locul edificiului „Diorama” din parcul Scudier¹⁵⁰. S-a hotărât și intervenția la Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, pentru a fi puse la dispoziția sportivilor sălile de gimnastică de la școlile secundare din oraș¹⁵¹. A fost aprobată cererea arenei sportive „Electrică” de a se mări terenul sportiv dat în folosința asociației cu 60 de metri spre Pădurea Verde, 60 de metri spre gara Fabric și 456 de metri spre Spitalul Epidemic¹⁵².

Delegația Consiliului aproba și arendarea unei fâșii de teren situat lângă Grădina Rozelor, în mod provizoriu, Societății sportive „Radmina”¹⁵³. A fost satisfăcută și cererea Reuniunii de gimnastică a muncitorilor din Timișoara pentru repararea tribunei la arena sportivă, aprobându-se ca Serviciul Tehnic să pună la dispoziția Reuniunii, gratuit, și după posibilități cărămida necesară¹⁵⁴.

În vederea concursului hipic ce urma să se desfășoare la Timișoara, s-a decis a se fixa un premiu al municipiului în valoare de 12.000 de lei¹⁵⁵.

La 4 iulie a fost respinsă cererea Clubului Sportiv „Banatul” pentru repararea arenei sportive deoarece nu exista acoperire bugetară în acest scop¹⁵⁶.

La 1 august a fost aprobată o reducere cu 50% din restanțele de chirie ale Societății sportive

„Rapid”, cu condiția ca societatea să achite restanța redusă în termen de 15 zile. Totodată se reducea chiria cu 50% începând cu 1 august 1933¹⁵⁷. A fost aprobată și cererea Societății Sportive „Dacia” de a i se mai pune la dispoziție încă 400 stânjieni pătrați din proprietatea municipiului¹⁵⁸.

La sfârșitul verii anului 1933 se aproba cererea Societății sportive „Chinezul” de a i se arenda lotul liber situat pe malul drept al Begheului, de lângă Societatea „Înainte” în suprafață de circa 350 de stânjieni pătrați cu o arendă anuală de 100 de lei. Societatea nu putea construi pe terenul respectiv decât edificii provizorii, cu aprobarea Delegației Consiliului și pe baza avizului Serviciului Tehnic¹⁵⁹.

Având în fruntea sa o personalitate de seamă a orașului, dr. Liviu Gabor, Primăria Timișoarei a fost nevoită și în cursul anului 1933 să se confrunte cu puternica recesiune economică ce a cuprins întreaga lume. În aceste condiții instituțiile conducătoare ale primăriei au acordat sprijin șomerilor, cât și populației nevoiașe din municipiu, oferind, în ciuda restrângerilor financiare, bonuri pentru alimente, prânzuri și cine gratuite în cantinele populare, găzduire în cele două zile de noapte. Șomerii au fost deasemenea angajați la lucrările edilitare pe care le executa Primăria.

A fost aprobată și construirea unui azil de zi pentru copii muncitorilor, precum și a unui pavilion pentru bolnavii incurabili aflați la Azilul de bătrâni.

Primăria municipiului a fost nevoită în cursul anului 1933 să preia în administrație o serie de spitale din Timișoara.

Discuții ample s-au purtat pe seama construirii unui Palat de Justiție, o chestiune rămasă în suspensie de 33 de ani, Delegația Consiliului Municipal și Consiliul Municipal stabilind terenul pe care urma să se construiască edificiul respectiv, condițiile angajării Primăriei la realizarea proiectului, precum și quantumul contribuției locuitorilor orașului pentru realizarea acestuia. O altă cerere similară (înălțarea unui Palat al Artelor Frumoase) a venit din partea Societății Academice de Arte Frumoase, Primăria municipiului distribuind un teren în acest sens.

A fost acordat sprijin financiar pentru transferul de la Cluj-Napoca la Timișoara, a materialului didactic și a mobilierului aparținând Academiei de Arte Frumoase, care începând cu anul 1933 și-a desfășurat activitatea în orașul de pe Bega.

¹⁴⁸ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 103–104.

¹⁴⁹ *Ibidem*, d. 12/1933, p. 174–175.

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 268.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 174–175.

¹⁵² *Ibidem*, p. 176.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 196.

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 256.

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 293.

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 378.

¹⁵⁷ *Ibidem*, d. 14/1933, p. 46.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 92.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 131–132.

Alte două planuri importante pentru conducerea oraşului, refacerea faţadei Teatrului comunal şi repararea şi amplificarea Abatorului comunal, nu au putut fi realizate în anul pe care îl analizăm din motive birocratice (întârzieri privind aprobarea documentaţiei de către forurile de la Bucureşti). A fost motivul pentru care Primăria a înaintat instituţiilor centrale competente două memorii în vederea simplificării procedurilor birocratice.

În 1933 a fost cumpărat edificiul Căminului muncitorilor pentru transformarea lui în Institut obstetric.

În şedinţele Consiliului Municipal a fost discutată şi situaţia instituţiilor culturale care erau subordonate Primăriei, respectiv starea precară în care se aflau Muzeul Bănăţean şi Biblioteca oraşului. Primarul Liviu Gabor sublinia că lucrurile ar intra pe făgaşul normal în momentul realizării Palatului Cultural (un vis vechi al fruntaşilor oraşului), în care urmau să funcţioneze şi cele două instituţii. S-a propus şi înfiinţarea unor mici biblioteci pentru locuitorii cartierelor de la periferia municipiului.

Conducerea Primăriei s-a ocupat şi de întreţinerea şcolilor, ca şi de asigurarea unei pregătiri profesionale de calitate pentru tinerii care urmau cursurile Şcolii de ucenici a Tramvaielor comunale. Se avea astfel în vedere formarea de meseriaşi bine pregătiţi profesional, care urmau să muncească în întreprinderile aparţinând Primăriei.

În ciuda dificultăţilor economice au fost acordate subvenţii unor instituţii sau societăţi culturale precum şi cultelor religioase din Timişoara.

Primăria a sprijinit unele iniţiative tehnice, cum a fost cea care urmărea trecerea Uzinei de gaz la fabricarea cocsului, proiect în realizarea căruia a fost implicată şi Politehnica timişoreană.

O atenţie deosebită a fost acordată refacerii trotuarelor şi străzilor din oraş (s-a prevăzut reconstruirea în întregime a străzii Telbisz între Teatrul comunal şi Gara Domniţa Elena), reabilitarea unor poduri, prelungirea reţelelor de curent electric, completarea reţelei de conducte de apă, construirea unor linii de înaltă tensiune, desecarea terenurilor mlăştinoase, precum şi mutarea depozitului de gunoi al oraşului.

Primarul Liviu Gabor analizând problema extinderii construcţiilor de locuinţe, sublinia că nu era în interesul general ca locuitorii să fie încurajaţi să construiască la periferii deoarece oraşul era aşezat pe un teritoriu şi așa prea mare, fapt ce reclama cheltuieli edilitare şi taxe enorme care ar trebui să fie suportate în mod normal de aproximativ jumătate de milion de oameni.

A fost discutată în cursul anului 1933 şi problema construirii unui aeroport la Timişoara, ca şi cererea Societăţii de Radiodifuziune Bucureşti pentru realizarea unui studiou în Timişoara, conducerea municipiului fiind receptivă faţă de cele două iniţiative.

Asociaţiile sportive din oraş s-au bucurat de sprijinul Primăriei, care le-a acordat o serie de facilităţi (arendarea unor terenuri, reducerea chiriilor, aprobarea pentru extinderea unor arene sportive etc.).

Toate aceste hotărâri pe care le-au adoptat Delegaţia Consiliului Municipal şi respectiv Consiliul Municipal în anul 1933 au avut darul să ducă la continuarea procesului de modernizare a oraşului Timişoara, la transformarea acestuia într-un oraş european, în ciuda crizei economice.

THE MAIN ACTIVITIES DEVELOPED BY THE TOWNHALL OF THE MUNICIPE OF TIMIŞOARA IN 1933

(Abstract)

Being led by a remarkable personality of the town, dr. Liviu Gabor, the Townhall of Timişoara was obliged, also in 1933, to confront the hard economic recession that had covered the whole world. On these terms, the leading institutions of the townhall offered support both to the unemployed and to poor population of the town. They offered, despite the financial restrictions, food tickets, free lunches and dinners in the popular canteens, housing in the two night shelters. The unemployed were also hired at town works accomplished by the Townhall.

The building of a day shelter for workers' children, as well as of a pavilion for incurable patients of the old men Asylum were also ratified.

The Townhall was bound to take over in administration a series of hospitals in Timişoara in 1933.

Ample discussions were led concerning the construction of a Justice Palace, that had been a vague matter for 33 years. The Delegation of the Town Council and the Town Council established the ground on which the edifice was to be built, the conditions of employment of the Townhall in the project accomplishment, as well as the amount of contribution of the town inhabitants to this project. A similar demand (the building of a Palace of Fine Arts) came from the Academic Society of Fine Arts. The Townhall allotted a land for this matter.

Financial support was offered to transfer the didactic material and the furniture belonging to the Academy of Fine Arts from Cluj-Napoca to Timişoara where it had developed its activity since 1933.

Another two important plans for leading the town, restoration of the facade of the communal Theater and reparation and enlargement of the communal

Slaughterhouse could not be achieved in the year we are analyzing from bureaucratic reasons (delays regarding the approval of documentation by the forums from Bucharest). That was the reason for which the Townhall presented two memorials to the competent central institutions in view of simplification of the bureaucratic procedures.

In 1933, the edifice of the Workers' House was purchased to transform it in an Obstetric Institute.

In the meeting of the Town Council it was also discussed the situation of the cultural institutions subordinated to the Townhall, respectively the precarious state in which the Museum of Banat and the Town Library were. The mayor Liviu Gabor emphasized that things would get into a rut in the moment of building of the Cultural Palace (an old dream of the town leaders), where the two institutions were to function. It was also proposed setting up some small libraries for inhabitants of the parishes from the town outskirts.

The Townhall leading team was also concerned with maintenance of school, as well as with quality professional training of the young who were following the courses of the communal Tramways Apprentice School. It was pursued to train professionally well qualified workers who were to work in the enterprises belonging to the Townhall.

Despite economic difficulties, subsidies were granted to cultural institutions and societies, as well as to religious cults from Timișoara.

The Townhall supported some technical initiatives as that one that was following producing coals

by the Gasworks, project in whose achievement the Polytechnic University was also involved.

A special attention was paid to restoration of pavements and streets of the town (it was provided entire reconstruction of the Telbisz street between the communal Theater and the Domnița Elena Station), rehabilitation of some bridges, elongation of electric networks, completion of water pipe network, construction of high voltage lines, draining of moors, as well as removal of the garbage deposit of the town.

The mayor Liviu Gabor analyzed the problem of extension of dwelling construction and he emphasized the fact that inhabitants should not have been encouraged to build in the suburbs because the town was settled on a too large area that required town expenses and huge taxes that should have been paid by half of million of inhabitants.

The problem of building an airport at Timișoara, as well as the proposal of the Society of Radio System Bucharest to have a studio in Timișoara were also discussed in 1933. The leaders of the town were very receptive to the two proposals.

The sports associations of Timișoara enjoyed the support of the Townhall that offered them a series of facilities (leasing of grounds, rent cuts, approval of extension of sportive arenas etc.)

All these decisions adopted by the Delegation of the Town Council and, respectively by the Town Council in 1933 carried on the process of modernization of Timișoara, its transformation in an European town despite the economical crisis.